

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 3 ว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในมาตรา 43 กล่าวว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 14) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนั้นการบริหารการศึกษาจะมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 16)

นอกจากนี้ในหมวด 6 ยังกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ โดยให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก โดยให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ดังนั้น การประกันคุณภาพการศึกษา จะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษา ให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง โดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเอง มีการประกันคุณภาพภายใน ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหาร และจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อันจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน ทำให้เด็กไทยเป็นคนดี

มีความสามารถ และมีความสุข จะได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง การประกันคุณภาพภายในจึงเป็นงานสำคัญของสถานศึกษา โดยสถานศึกษา เพื่อผู้เรียน และสังคมไทยโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 18)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับ ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นกรอบการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทาง ให้หน่วยงานสถานศึกษา มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ได้ระบุไว้ มาตรฐานการศึกษาประกอบด้วย มาตรฐาน 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน 30 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 5 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานด้านครู มี 2 มาตรฐาน 16 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นมาตรฐานที่กำหนดให้ครูเปลี่ยนบทบาท จากผู้สอน กลายเป็น ผู้ทำท่าย ยั่วยุ ชี้นำ และให้กำลังใจ ครูชี้นำด้วยคำถามให้นักเรียนหาข้อมูล เสนอแหล่งข้อมูล ซึ่งนักเรียนต้องหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเหล่านี้ ด้วยกระบวนการดังกล่าวมานี้ ครูจึงต้องได้รับการฝึกฝนอย่างเหมาะสม หากไม่เช่นนั้นแล้วคุณภาพที่พึงปรารถนาก็จะไม่เกิดขึ้น ถ้าครู ไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทให้เหมาะสม การพัฒนาวิชาชีพครู จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเพิ่มพูน คุณภาพของครู หรือระดับฝีมือการสอนของครู ซึ่งจะส่งผลให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ได้อย่างมีมาตรฐานและคุณภาพ โดยกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนคิด ตัดสินใจ ลงมือทำ และประเมินปรับปรุงผลงานได้ด้วยตนเอง อันเป็นไปตาม ความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา. 2547 : 5 – 15)

สำหรับโรงเรียนที่ขึ้นตรงต่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีทั้งหมด 236 โรงเรียน แบ่งออกเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียน จำนวน 120 คนลงมา มีจำนวนทั้งสิ้น 104 โรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีปัญหา คือ นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพ ค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อม ทางด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะ สื่อและเทคโนโลยีที่มีราคาแพง ทั้งนี้เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร นอกจากนี้แล้ว โรงเรียนขนาดเล็กขาดประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการ กล่าวคือ มีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่ใหญ่กว่า

เช่น อัตราครู : นักเรียน ซึ่งมาตรฐานต้อง 1 : 25 แต่สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อัตราส่วนครู : นักเรียน เท่ากับ 1 : 8 – 11 เท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2547 : 1)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐาน การประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ซึ่งถือว่า กลุ่มบุคลากรดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อสัมฤทธิ์ผลในการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาให้บรรลุตามจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และประเทศไทยโดยส่วนรวมต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพ การศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาปัญหาการพัฒนาครู และสร้างรูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐาน การประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ตามมาตรฐานที่ 22 มาตรฐานที่ 24 และเพื่อให้ครูมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่ดี ในปีการศึกษา 2548

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,510 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) กำหนดผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม จากโรงเรียนขนาดเล็ก 5 อำเภอ คือ ผู้บริหาร

สถานศึกษา จำนวน 5 คน ครู จำนวน 23 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 45 คน จำนวนทั้งสิ้น 73 คน (ยุทธ โภยวรรณ. 2546 : 109)

ช่วงที่ 2

ประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา

- 1 ปัญหาในการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1
- 2 รูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง วิธีการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ 22 และมาตรฐานที่ 24

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการ วิธีการที่จะทำให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความชำนาญ ในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก

ครู หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

การพัฒนาครู หมายถึง การพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามมาตรฐานที่ 22 และมาตรฐานที่ 24

มาตรฐานที่ 22 มี 10 ตัวบ่งชี้ หมายถึง ข้อกำหนดให้ครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 24 มี 6 ตัวบ่งชี้ หมายถึง ข้อกำหนดให้ครูต้องมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนด

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีมาตรฐาน ตามบทบัญญัติในหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษา ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 5 อำเภอ คือ เมืองนครสวรรค์ เก้าเลี้ยว โกรกพระ ชุมแสง และ พยุหะคีรี

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ สถานศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ตามพระราชบัญญัติครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2542

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะบุคคลที่เป็นตัวแทนของชุมชน ที่ได้รับคัดเลือกตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2547

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 120 คนลงมา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบปัญหาการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานต่อไป
2. ได้รูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไป เป็นแนวทางพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 และยังส่งผลให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลดีขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Nakhon Sawan Rajabhat University